

İlkokul öğretmenlerinin özyeterlik inançlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*

Investigation of elementary school teachers' perceptions about self-efficacy beliefs

Gönderim Tarihi / Received : 26.08.2020

Kabul Tarihi / Accepted : 26.01.2021

Doi: <https://doi.org/10.31795/baunsobed.785054>

Özlem GÜL**1

Mehmet Akif ERDENER²

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlik inançlarına ilişkin görüşlerini farklı değişkenlere göre incelemektir. Araştırmanın evrenini, Balıkesir ili genelindeki tüm resmi ilkokullarda görev yapan toplam 3313 öğretmen ve 350 idareciyi oluşturmaktadır. 470 öğretmen/idareci ise örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada özyeterlik inancı algısını ölçmek için "Özyeterlik İnancı Ölçeği" (Self-Efficacy Belief Scale) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgi formu kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılırken, toplanan verilerin analizinde ise Çoklu varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Sonuç olarak, görev türü, kıdem ve eğitim durumunun öğretmenlerin özyeterlik inancı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Özyeterlik inancı, Öğretmen, İlkokul.

ABSTRACT: The purpose of this study is to determine the perceptions of teachers working in elementary schools regarding their self-efficacy beliefs according to different variables. The universe of the research covers a total of 3313 teachers and 350 administrators working in all official elementary schools in the province of Balıkesir in the 2017-2018 academic year. The sample group consists 470 teachers / administrators. In the research, "Self-Efficacy Belief Scale" and the information form prepared by the researchers are used to measure the perception of self-efficacy belief. Confirmatory factor analysis (DFA) and Multivariate analysis of variances (MANOVA) are conducted in the analysis of the data collected. Therefore, it is observed that the type of position, seniority and educational status had a significant effect on teachers' self-efficacy belief.

Keywords: Self-efficacy belief, Teacher, Elementary school.

*The study is a part of Master's Degree Thesis of Özlem GÜL and supported by Balıkesir University: Project No: 2017/049

**Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹Principal, Üçpınar Elementary School, Balıkesir, ozlem.arge@gmail.com,

<http://orcid.org/0000-0003-4077-9330>

²Assistant Professor, Balıkesir University Necatibey School of Education, erdener@balikesir.edu.tr,

<http://orcid.org/0000-0002-1375-3963>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

Educational organizations are in a rapid change and development process in developed countries, and when the school system is considered, this comprehensive change cannot meet the demands, needs and conditions of modern society (Erdener & Gül, 2017). Competition in education is increasing all over the world and science and technology are developing at an incomprehensible pace. The word “quality” appears as the most important term in education as in every field. Quality has always been sought in employee performance, in the materials produced, in the resulting work and in the product. Especially, reaching a certain quality of all elements in education has become the main goal. On the other hand, the existence of countries and organizations; it is seen as a result of research that it changes according to the importance they give to education; the success, quality, student education profile of the schools, which are among the educational organizations and are the cornerstones of this organization, affect the fate of the society they are in. Self-efficacy belief, which is a concept that especially affects educational organizations, stands out.

In education, increasing the quality is the main goal and therefore teachers’ performances should reach the desired level. The performance of the teacher is of great value in ensuring the efficiency and productivity in the education process in the desired state (Erdem, 2006). The responsibility of the teacher, who is a model in education, the quality of his / her duty and the roles he / she uses affect the success of teaching (Sünbül, 1996). The teacher’s belief that he / she is sufficient or not in a subject by self-assessment affects his / her performance. It is understood that one of the biggest factors affecting the performance of an individual while performing self-assessment is self-efficacy belief. It is known that student success is the biggest factors of the quality of education, teacher attitude, knowledge and teacher professional performance, and for this reason, believing in his own knowledge, teaching power and applying this to the audience expresses that he feels sufficient. It can be said that the teacher displaying this role is a teacher with high self-efficacy (Ateş, 2016).

Methodology

In this study, participant expressions or characteristics such as interest and ability about a subject or event were determined; the screening model (Büyükoztürk et al., 2012), which provides the opportunity to make researches on larger samples compared to other studies, was used. This model aims to express the past or current situation as it exists. The universe of the research

consists of 3313 teachers and 350 administrators working in primary schools affiliated to the Ministry of National Education within the provincial borders of Balıkesir in the 2017-2018 academic year. The sample of this study includes 470 teachers selected through simple random sampling in primary schools in central districts of Balıkesir.

The “Teacher Self-Efficacy Scale” includes 27 items which developed by Çolak, Yorulmaz and Altınkurt (2017) was used as a data collection tool in order to determine the self-efficacy belief levels of teachers working in primary schools.

For the suitability of the analysis to be made on the scores obtained from the scale, it was tested whether the data are normally distributed or not. The frequency and percentage distributions, arithmetic mean, mode and median values of the mean scores are calculated. First, confirmatory factor analysis (CFA) is applied using to examine whether the scale used provides construct validity, and then Multiple variance analysis (MANOVA) is applied.

Findings and discussion

The result of the Confirmatory Factor Analysis (CFA) determined that the Self-Efficacy Scale consists of 27 items as developed by Yorulmaz et al. (2017). Statistically, confirmatory factor analysis (CFA) was applied, followed by Multiple Variance Analysis (MANOVA) to test whether groups formed according to more than one factor differ significantly in terms of more than one dependent variable (Büyüköztürk, 2015). Within the scope of Multiple Variance Analysis, “gender, job, professional seniority, education status” is included as an independent variable for the Self-Efficacy Belief scale. Looking at the results of the multivariate variance analysis of the Self-Efficacy Scale, it is seen that the independent variables of gender, duty, seniority and education status are significant on the dependent variables of academic, professional, social or intellectual self-efficacy in terms of the variable of duty, seniority and educational status.

Results and recommendations

In this study, according to the opinions of teachers working in primary schools, it was examined whether there is a relationship between the independent variables of gender, task type, seniority and educational status in relation to the self-efficacy beliefs of academic, professional, social and intellectual self-efficacy stages.

As a result of the study, it is found that there was no significant difference between teachers’ self-efficacy beliefs, academic, professional, social and

intellectual self-efficacy perceptions and teachers' gender. In the study conducted by McKenzie (1999) to examine the relationship between teacher candidates' self-efficacy and self-efficacy, it was concluded that there is no significant difference between self-efficacy perceptions of women or men. In another study, Nielsen (2004) reported that there was no significant relationship between boys and girls in terms of teacher candidates' self-efficacy levels.

In this study, it is observed that there was a significant difference in self-efficacy beliefs between teachers and administrators in the dimension of professional self-efficacy according to the type of task related to teachers' self-efficacy beliefs and this difference resulted in the favor of teachers. While there is no study between administrators and teachers in schools, Ateş (2016) conducted a study among pre-service teachers and teachers are concluded that teachers have a higher self-efficacy perception compared to pre-service teachers.

According to the seniority variable, which is another variable, it is found that there are significant differences in academic self-efficacy and intellectual self-efficacy dimensions. Academic self-efficacy sub-dimension is between administrators and teachers who work for 21 years or more and administrators and teachers who work for 1-10 years, and this difference is in favor of those with high seniority. In the study of Melik (2014), when the self-efficacy perceptions of teachers are examined according to the seniority variable; the self-efficacy perception level of teachers with 20 years and more seniority was found to be significantly higher than teachers with seniority of 0-5 years, 6-10 years and 11-19 years.

Considering the self-efficacy beliefs of teachers in the study conducted according to the type of school graduated, it is seen that there is a significant difference between the associate degree graduates and the undergraduate graduates in the intellectual self-efficacy dimension, and this difference is in favor of the associate degree graduates. The higher intellectual self-efficacy perception scores of the associate degree graduate teachers compared to the undergraduate graduates in this study is due to the higher number of teachers who graduated from teacher schools and the reflection of the knowledge and experiences that the teachers received in these schools on their personalities and thus on their intellectual self-efficacy perceptions.

Giriş

Geçmişten günümüze kültürel aktarımlarla varlıklarını devam ettirmeye çalışan toplumların, çalışma hayatında var olan örgütleri etkilemesi, kaçınılmaz bir durumdur. Toplumun büyük ölçüde yön verdiği örgütler içerisinde en dikkat çeken ise eğitim örgütleridir. Eğitim örgütleri, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere ülkemizde de hızlı bir değişim ve gelişim süreci içerisinde ve okul sistemi ele alındığında bu kapsamlı değişim istek, ihtiyaç ve modern toplum koşullarına yetişememektedir (Erdener ve Gül, 2017). Ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada rekabet artmakta ve bilim ve teknoloji anlaşılması güç bir hızda gelişmektedir. Rekabetle birlikte her alanda olduğu gibi eğitim öğretimin içerisinde en önemli terim olarak “nitelik” kelimesi karşımıza çıkmaktadır. İşgören performansında, üretilen malzemelerde, ortaya çıkan iş ve üründe her daim nitelik aranmaya başlanmıştır. Özellikle eğitim içerisindeki tüm öğelerin belli niteliğe ulaşması, temel amaç haline gelmiştir. Diğer yandan, ülkelerin ve örgütlerin varlığı; eğitime verdikleri önem derecesine göre de değiştiği araştırmalar sonucu görülmektedir; eğitim örgütleri içerisinde yer alan ve bu örgütün içerisinde temel taş olan okulların başarısı, niteliği, öğrenci yetiştirme profili, içerisinde buldukları toplumun kaderlerine etki etmektedir. Girdisi insan olan eğitim örgütleriyle ilgili yapılan çalışmalar, bu yüzden tüm dünyada artarak devam etmektedir. Özellikle eğitim örgütlerini etkileyen bir kavram olan özyeterlik inancı göze çarpmaktadır.

Eğitimde, niteliğin artırılması temel gayedir ve bu sebeple öğretmenlerin performanslarının istenilen seviyeye ulaşması gerekmektedir. Eğitim öğretim sürecinde etkinliğin ve verimliliğin istenilen durumda olabilmesinde, öğretmenin performansı büyük değer taşımaktadır (Erdem, 2006). Eğitimde model olan öğretmenin sorumluluğu, görevindeki niteliği ve kullandığı roller, öğretimin başarısını etkilemektedir (Sünbül, 1996). Öğretmenlerin eğitim öğretim içerisinde değerlendirilmesinde sınıf gözlemi, öğrenci ve veli görüşleri gibi yöntemlere başvurulsa da kendi yeterliklerini tespit etmesi amacıyla öz değerlendirme yapımları, eğitimin niteliği açısından büyük önem taşımaktadır (Erdener, 2016; Erdener ve Knoepfel, 2018). Öğretmenin öz değerlendirmesini yaparak bir konuda yeterli olduğuna ya da olmadığına olan inancı, performansını etkilemektedir. Bireyin öz değerlendirmesini yaparken performansını etkileyen en büyük etmenlerden biri de özyeterlik inancı olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenci başarısının, eğitimin kalitesinin en büyük etmenleri, öğretmen tutumu, bilgi birikimi ve öğretmen mesleki performansı olduğu bilinmektedir ve bu sebeple öğretmenin kendi bilgisine, öğretme gücüne inanması ve bunu ulaştığı kitleye uygulayabilmesi, onun kendini yeterli hissettiğini ifade etmektedir. Bu rolü sergileyen öğretmenin, öz yeterliği yüksek bir öğretmen olduğu söylenebilmektedir (Ateş,

2016). Brouwser ve Tomic (2000), öğretmenlerin özyeterlik inançlarını; öğretmenlerin kendini yeterli görmesi inancının, öğrencilerin sergiledikleri tutum ve davranışlara, akademik başarılarına etki etme dereceleri olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin özyeterlik inançlarının, eğitim öğretim ortamının beklenen faydayı sağlayacak şekilde meydana getirilmesinde, öğrencinin istenilen düzeye ulaşabilmesinde ve öğrenme öğretme faaliyetlerinin istendik yönde gerçekleştirilmesinde büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Kiremit, 2006).

Özyeterlik kavramı ile ilgili birçok araştırmacı çalışmalar yürütmüş olup ilk olarak en kapsamlı çalışmayı, Albert Bandura 1977 yılında, "Bilişsel Davranış Değişimi" kapsamı ile ortaya koymuştur (Baysal vd., 2014). Bandura (1994)'ya göre özyeterlik, kişilerin yaşadıkları vakalar karşısında etkilenmeleri ve kişi performansının belli seviyede meydana gelmesindeki kendine, yetenek ve birikimlerine olan inancıdır. Benzer bir tanım da Luszczynska, Scholz ve Schwarzer (2005) tarafından oluşturulmuştur. Özyeterlik, bireylerin hedefledikleri neticeye ulaşmasında ve ortaya koyduğu performansında kendi yeteneklerine olan inancı bütünüdür. Özyeterlik kavramı, bireyin kendine özgü algıladığı yeteneği neticesinde görevini tamamlaması anlamını taşımaktadır (Lazoğlu, 2014).

Özyeterlik inancı ele alındığında, kişinin duyguları, düşünceleri, tutum ve davranışlarını doğrudan etkilediği ifade edilmektedir. Bu kavramlarla birlikte özyeterlik inancının doğrudan etkilediği bir diğer faktör ise bireyin başarı durumudur. Birey performansı sonucu ne derece başarı elde ettiği, onun özyeterlik inancına da olumlu katkıda bulunmasına vesile olmaktadır (Akkoyunlu ve diğ., 2005). Bireyde özyeterlik duygusu ne denli kuvvetli olursa, o bireyde bu ölçüde istek, emek ve direnç meydana gelmektedir, bireyin düşünme tarzını, problem çözebilme becerisini ve etkiye karşı göstermiş olduğu tepkiyi olumlu yönde özyeterliğe dayalı inanç etkilemektedir. Özyeterlik inancı düşük olan bireylerde ise olaylara karşı sürekli bir karamsarlık hâkimdir ve karşısına çıkan problemlere çözüm üretmemektedir, yüksek özyeterlik taşıyan birey ise karşılaştığı güçlükleri kendi gelişimleri için basamak olarak görmektedir, böylece kendine güven duyarak güçlü bir karakter oluşturmaya devam etmektedir (Kaptan ve Korkmaz, 2001).

Özyeterliğin bireye etkileri

Özyeterlik inancının kişiler üzerinde çeşitli etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler aşağıda belirtilmiştir (Baysal, 2010).

- Bilişsel sürece etki,
- Güdülemeye (motivasyon) etkisi,
- Duyuşsal sürece etkisi,
- Seçim sürecine etkisidir.

Özyeterliğin bilişsel sürece büyük oranda etki ettiği görülmektedir. Biliş, kelime anlamı olarak bireyin dıştan gelen uyaranları algılayarak özümsemesi işlemidir. Bireyin kendisi, çevresi ve sergilediği davranışlara dair bildiği tüm kavramlar bilişsel süreci ifade etmektedir. Bireyin kendi içsel durumunda elde ettiği bilgiyi hangi yöntemle, ne şekilde işlediği ve belleğe nasıl kaydettiği ile ilgilenmektedir (Uçak ve Güzeldere, 2006). Birey, bilişsel süreç içerisinde kendisi veya sosyal çevresinin isteğine uygun belli amaçlar belirlemektedir ve amaçları belirlerken de özyeterlik algısının önemi ortaya çıkmaktadır. Birey kendi bilgi birikime uygun olarak hedefler belirler ve hedeflerin doğrultusunda yüksek bir özyeterlik algısıyla yol alırsa amacına ulaşabileceğine inanır ve daha büyük hedeflerin ortaya çıkması kaçınılmaz hale gelir. Özyeterliğin güdülenme sürecine de etkisi bulunmaktadır. Bireyler, ortaya koydukları yeni beceri veya davranışları kendi edinimleri ile ortaya çıkardığı gibi, gözlem yoluyla da öğrenebilmektedir. Ancak bu becerileri ortaya çıkarmak, performansa dönüştürmek için mutlaka güdülenmesi gerekmektedir. Birey, öğrenilenleri performans olarak sergilemeyi, güdülenme süreci yoluyla ifade etmektedir. Birey gözlediği veya öğrendiği davranışla ilgili maddi/manevi ödüllendirildiği takdirde davranış pekişecek ve sıklığı artacaktır. Bireyler genellikle ödül kazandığı beceri veya davranışları tekrar etme eylemi içerisinde. Böylece ödül, motivasyona büyük bir katkı sağlamaktadır (Açıkgöz, 2003). Bireyin özyeterliliğini tanımlarken en önemli kaynağı olan geçmiş tecrübeleri, duyuşsal süreç içerisinde ifade edilmektedir. Kendi tarafından ortaya konan eylemler neticesinde bireyin elde ettiği olumlu performansı, duyuşsal süreç açısından bireyi olumlu yöne sevk ederken olumsuz deneyimler sonucundaki başarısızlık, duyuşsal sürece zarar vermektedir. Özyeterliliği yüksek olan bireyin eylemi neticesindeki başarısızlık, onu çok fazla etkilememekte ve hayal kırıklığına dönüşmeden sorunu başarıyla atlatmaktadır. Ancak düşük özyeterliliği olan bireylerde durum aksi yöndedir. Başarısızlık onda büyük hayal kırıklıkları oluşturmaktadır (Yüzen, 2016). Özyeterliğin seçim sürecine de etkisi vardır. Kişilerin kendi çevreleri ile ilgili tercihleri de doğrudan olmasa da dolaylı şekilde davranışlarını etkilemektedir. Bireyin çevresinin seçiminde aktif rol oynayan etkenlerden en önemlisi özyeterlik algısı olduğu düşünülmektedir. Büyük bir çaba sonucu seçilen çevrede, özyeterliliği yüksek bireylerin daha cesaretli davrandıkları, özyeterliliği düşük bireylerin ise kararsızlık yaşadıkları ve bazen de doğru kararları veremedikleri görülmektedir. Böylece seçim sürecini gerçekleştiren bireylerin davranışlarının da bu seçime göre şekillenmesi kaçınılmaz bir durumdur (Küçük Kılıç, 2014).

Öğretmen özyeterlik algısı

Öğretmenlik mesleğini icra eden bireylerin, mesleki yükümlülüklerine uygun eğitim öğretim vermeleri, öğrencilerin aldıkları eğitimleri etkilemektedir. Bi-

reylerin birlikte aldıkları sorumlulukla görevi başarıyla gerçekleştireceğine olan inancı arasında da doğrudan ilişki bulunmaktadır (Yılmaz vd., 2004). Buldukları kurumlarda beklenen görevleri yerine getirmeleri ve eğitim öğretim kalitesinin istenilen seviyeye gelmesi, ancak nitelikli öğretmenlerin var olması ile sağlanacaktır (Aydın, 2016). Bu ve benzer sebepler öğretmenlik mesleği yetiştirme programlarının daha nitelikli hale getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Öğretmen olacak bu bireylere bilgiyle birlikte mesleki inancı aşılmalara ve kendine güvenen bireyler olarak göreve başlamalarına katkıda bulunulmalıdır. İleride dâhil olacakları öğretmenlik mesleğinde başarılı olmaları ve istenilen performansı sergilemeleri, kendilerine olan inançları ile örtüşmesi gerekmektedir. Bundan dolayı bu meslek içerisindeki bireylerin kendine inanmaları büyük değer taşımaktadır (Erden, 1998). Bu durum da öğretmen özyeterliliği inancı kavramının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Öğretmen yeterliliği inancı, bireyler açısından sorumluluk, isteklilik, kararlılık ve özgünlük gibi tutum/davranışlarla birlikte öğrencilerdeki isteklilik, başarıya odaklanmışlık gibi kazanımlarla ilişkili olarak yol almaktadır (Tschannen Moran ve Hoy, 2002). Bandura'ya (1997) göre öğretmen **özyeterlilik** algısı inancı, bireyin kişiliğine, çevresi ve öğrencileriyle sosyal ilişkilerine, kendi yeteneklerine, mesleki etkinliklerine, eğitim öğretim adına kullandığı yöntem ve stratejilerine dönük olarak hissettiği inancı kapsamaktadır. Öğretmen **özyeterliliği** inancı, karşısındaki kitleye etki ederek onlarda istenilen düşünce ve davranışların ortaya çıkmasına olumlu etki eden bir yapıyı taşımaktadır. Öğretmenler, öğrencileriyle nitelikli zaman geçirmekte, amaçlanan uygulamaları gerçekleştirmekte ve böylece başarıyı artırmaktadır (Guo vd., 2011).

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlilik inancına ilişkin görüşlerini farklı değişkenlere göre belirlemektir. Bu nedenle bu çalışmada "İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlilik inançları üzerinde cinsiyet, mesleki kıdem, branş ve eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?" sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada bir konu ya da olaya ilişkin katılımcı ifadelerin veya ilgi, yetenek gibi özelliklerin belirlendiği; diğer araştırmalara nazaran daha büyük örneklemeler üzerinde araştırmalar yapılabilme imkanı sağlayan tarama modeli (Büyükoztürk vd., 2012) kullanılmıştır. Bu model, geçmiş veya mevcut durumu, var olduğu haliyle ifade etmeyi amaçlamaktadır.

Örneklem

Araştırma evrenini, 2017– 2018 eğitim öğretim yılında Balıkesir il sınırları içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda görev yapan 3313 öğretmen ve 350 idareci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini merkez ilçelerde bulunan ilkokullardaki basit seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen 470 öğretmeni kapsamaktadır. Veriler, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı boyunca toplanmıştır. Balıkesir ilindeki resmi ilkokullara 800 adet anket gönderilmiştir. Geri dönüş yapılan anket sayısı ise 563 olup hatalı işaretleme veya boş bırakılması nedeniyle 93 anket değerlendirmeye alınmamıştır. Ölçme araçlarının geri dönüş oranı %70 olarak gerçekleşmiştir. Geçerli oldukları görülen 470 ölçekten elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Araştırmaya dâhil olan örneklem grubunun 249'u (%53,0) kadın, 221'i (%47,0) erkek öğretmen olmak üzere toplam 470 öğretmen/idareciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 71'inin (%15,1) idareci, 399'unun ise (%84,9) öğretmen olarak görev yaptığı görülmektedir. Öğretmenlerin çalıştıkları okuldaki görev süreleri incelendiğinde, 84'ünün (%17,9) 1-10 yıl, 126'sının (% 26,8) 11-20 yıl ve 260'ünün (%55,3) 21 yıl ve üstü olarak kurumlarında çalıştıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, 388'inin (% 82,6) sınıf öğretmenliği, 82'sinin (% 17,4) branş öğretmeni olduğu görülmektedir. Branş bazında değerlendirildiğinde, araştırmada yer alan öğretmenlerin 117'si (%74,5) sınıf öğretmeni olarak, 40'ı (%25,5) diğer branşta görev yapmaktadır.

Veri toplama aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel formla beraber ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlik inancı düzeylerini belirlemek amacıyla Çolak, Yorulmaz ve Altınkurt (2017) tarafından geliştirilen toplam 27 maddeden oluşan 'Öğretmen Özyeterlik İnancı Ölçeği' kullanılmıştır. Bu ölçek formu katılımcıların her bir ifade için 1 (hiçbir zaman) ile 5 (her zaman) arasında kendilerine uygun olan şıkka katılma derecelerini gösteren 'hiçbir zaman, 'ara sıra', 'bazen', 'genellikle' ve 'her zaman' şeklinde seçeneklerden oluşmaktadır. Katılımcılardan kendilerine uygun olan yalnız bir seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Yapısal geçerliği sağlayıp sağlamadığını görmek amacıyla uygulanan Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda (DFA) ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlik inancını incelemek üzere Çolak, Yorulmaz ve Altınkurt (2017) tarafından geliştirilmiş olan 'Öğretmen Özyeterlik İnancı Ölçeği'nin dört alt boyuttan ve 27 maddeden oluştuğu görülmüştür. Güvenirlilik analizi sonucunda, Cronbach Alpha katsayıları 'akademik özyeterlik' alt boyutu için $\alpha=0.73$; 'mesleki özyeterlik' için $\alpha=0.82$; 'sosyal özyeterlik' alt boyutu için $\alpha=0.87$; 'entelektüel özyeterlik' alt boyutu için $\alpha=0.90$ ve ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı ise; $\alpha =0.92$ olarak bulunmuştur.

Verilerin analizi

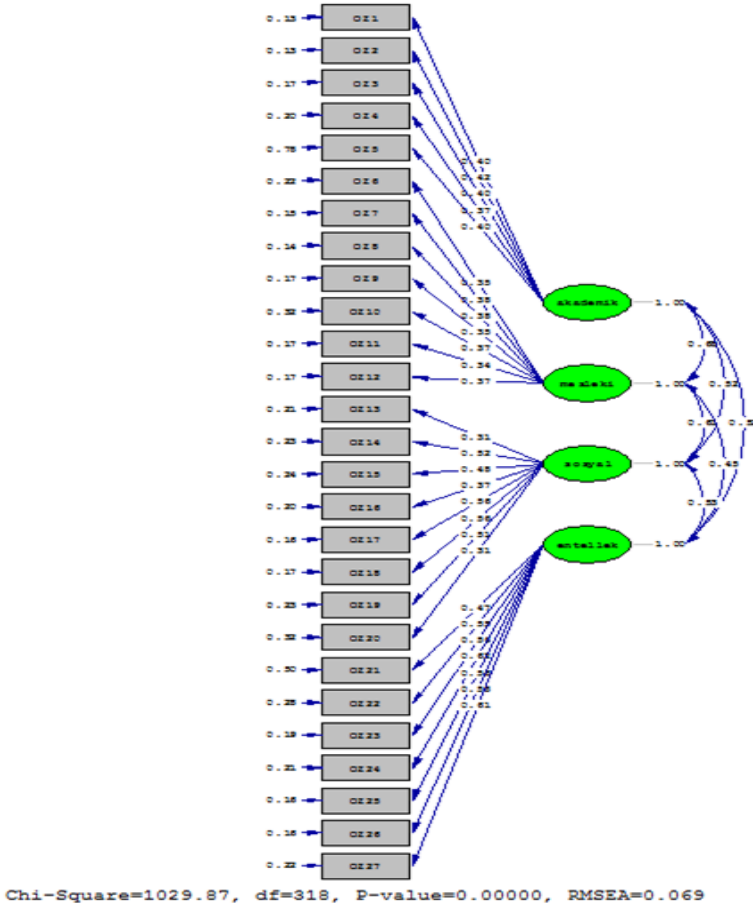
Ölçekten alınan puanlar üzerinde yapılacak olan analizlerin uygunluğu için verilerin normal dağılıp dağılmadığı test edilmiştir. Ortalama puanlara ait frekans ve yüzde dağılımları, aritmetik ortalama, mod ve medyan değerleri hesaplanmıştır. Öncelikle kullanılan ölçeğin yapı geçerliliğini sağlayıp sağlamadığını incelemek amacı ile Lisrel programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA), sonrasında ise SPSS programı kullanılarak Çoklu varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Çoklu varyans analizi kapsamında, ölçekte “cinsiyet, mesleki kıdem, branş ve eğitim düzeyi” bağımsız değişkenler, “Öğretmen Özyeterlik İnancı” alt boyutları (akademik özyeterlik, mesleki özyeterlik, sosyal özyeterlik ve entelektüel özyeterlik) bağımlı değişkenlerdir. Bazı bağımsız değişkenler iki farklı gruptan oluştuğu için, analizler sonucunda aralarında anlamlı fark bulunan gruplarda plotlara bakılmıştır. Sonuçların ifadesi, $p < 0.05$ anlamlılık düzeyine göre yorumlanmıştır.

Araştırma bulguları

Yorulmaz ve diğerleri (2017) tarafından geliştirilen Özyeterlik Ölçeği'nin öngörüldüğü şekilde dört faktörlü ve 27 maddeli bir yapı gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Faktör yapılarının uygunluğu ve modelin doğruluğunun test edilmesinde kullanılan uyum indeksleri ve indekse ait değerler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Özyeterlik inancı doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum indeksleri ve değerleri

	Uyum İndeksleri	Değerler	Karar
χ^2		1029.87	
sd		318	
χ^2/sd	<3= Mükemmel	3.23	kabul
GFI	>.95= Mükemmel	0.86	kabul
AGFI	>.90(AGFI).95<=Uyumlu	0.83	kabul
CFI	>.95= Mükemmel	0.96	kabul
NFI	>.95= Mükemmel	0.95	kabul
NNFI	>.95= Mükemmel	0.96	kabul
SRMR	<.05= Mükemmel	0.064	kabul
RMR	>.05=RMR<.081=Uyumlu	0.031	kabul
RMSEA	<.05= Mükemmel	0.069	kabul
RFI	>.95= Mükemmel	0.94	kabul
IFI	>.95= Mükemmel	0.96	kabul

Şekil 1: Doğrulayıcı faktör analizi

Özyeterlik Ölçeği'ne yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) doğrultusunda elde edilen uyum indeksleri ve indekse ait değerleri gösteren Tablo 1 incelendiğinde, Özyeterlik Ölçeği'nin yapı geçerliliği açısından uygun olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri ve değerlerinin yanında Özyeterlik Ölçeği'ne ilişkin, maddeler arasındaki ilişkiyi gösteren şema Şekil 1'de gösterilmiştir.

Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucunda, Özyeterlik Ölçeği'nin Yorulmaz ve diğerleri (2017) tarafından geliştirildiği şekilde 27 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. İstatistiksel teknik olarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA), sonrasında birden fazla faktöre göre oluşan grupların birden fazla bağımlı değişken açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla Çoklu Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2015). Çoklu Varyans Analizi kapsamında Özyeterlik İnanç ölçeği için 'cin-

siyet, görev, mesleki kıdem, eğitim durumu' bağımsız değişken olarak yer almaktadır. Özyeterlik İnancı Ölçeği boyutları ile (akademik özyeterlik, mesleki özyeterlik, sosyal özyeterlik ve entelektüel özyeterlik) bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Box's M varyans eşitliği testinin sonuçlarına bakıldığında p değerinin 0.05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu durumda matrislerin eşit olduğu kabul edilmiştir. $F(110, 5761.506) = 0.076$, $p = 0.076$. Box's M testi akabinde Levene Testine bakılmış olup hata varyansları eşitliği koşulu kontrol edilmiştir. Levene Testi'nin kontrolü ile hata varyansları arasında anlamlı bir fark olmadığı hipotezi test edilmiş olmaktadır. Varyansların eşit kabul edilmesi için Levene Testi sonucunda anlamlılık değerinin 0.05'ten büyük olduğu sonucu elde edilmelidir (Can, 2014). Bu bağlamda Öğretmen Özyeterlik Ölçeği'ne Levene Testi uygulanmış ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Özyeterlik ölçeği levene testi sonuçları

	Özyeterlik Ölçeği Levene Testi Sonuçları			
	F	df1	df2	Sig.
AkademikÖzyeterlik	1.433	23	446	.089
Mesleki Özyeterlik	1.358	23	446	.126
Sosyal Özyeterlik	1.344	23	446	.133
EntelektüelÖzyeterlik	.818	23	446	.710

Tablo 2 incelendiğinde Öğretmen Özyeterlik İnancı Ölçeği'nin Levene Testi sonuçlarının akademik özyeterlik aşaması için Sig sütununda yer alan p değeri .089, mesleki özyeterlik aşaması için p değeri .126, sosyal özyeterlik aşaması için p değeri .133 ve entelektüel özyeterlik aşaması için p değeri .710 olarak bulunmuştur. Bu bağlamda, ölçeğin hata varyanslarının eşitliği koşulunun sağlandığını yani varyansların eşit olduğunu söylemek mümkündür.

Levene Testi'nden sonra bağımsız değişkenlerinin özyeterlik ölçeği alt boyutları ile aralarında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla MANOVA yapılmıştır. MANOVA sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Özyeterlik ölçeğinin çok değişkenli varyans analizi sonuçları

Effect (Etki)		Değer	F	Hipotez df	Hata df	p	η^2
Sabit	Wilks' Lambda	.051	2070.373 ^b	4.000	443.000	.000	.949
Cinsiyet	Wilks' Lambda	.993	.738 ^b	4.000	443.000	.567	.007
Görev	Wilks' Lambda	.976	2.742 ^b	4.000	443.000	.028	.024
Kıdem	Wilks' Lambda	.960	2.308 ^b	8.000	886.000	.019	.020
Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.940	3.463 ^b	8.000	886.000	.001	.030
Cinsiyet* Görev	Wilks' Lambda	.998	.197 ^b	4.000	443.000	.940	.002
Cinsiyet* Kıdem	Wilks' Lambda	.989	.590 ^b	8.000	886.000	.787	.005
Cinsiyet* Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.981	1.081 ^b	8.000	886.000	.374	.010
Görev* Kıdem	Wilks' Lambda	.986	.800 ^b	8.000	886.000	.603	.007
Görev* Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.961	2.245 ^b	8.000	886.000	.022	.020
Kıdem *Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.956	2.514 ^b	8.000	886.000	.011	.022
Cinsiyet * Görev * Kıdem	Wilks' Lambda	.995	.284 ^b	8.000	886.000	.971	.003
Cinsiyet* Görev* Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.995	.568 ^b	4.000	443.000	.686	.005
Cinsiyet* Kıdem* Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.985	1.731 ^b	4.000	443.000	.142	.015
Görev* Kıdem* Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	.994	.704 ^b	4.000	443.000	.590	.006
Cinsiyet *Görev* Kıdem* Eğitim Durumu	Wilks' Lambda	1.000	. ^b	.000	444.500	.	.

d. Computed using alpha = .05

Özyeterlik Ölçeği'nin çok değişkenli varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet, görev, kıdem ve eğitim durumu bağımsız değişkenlerinin akademik, mesleki, sosyal veya entelektüel özyeterlik aşamaları bağımlı değişkenleri üzerinde görev, kıdem ve eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı olduğu görülmektedir. Cinsiyet (Wilks' Lambda=.993; F=.738; p=.567) değişkenin özyeterlik değişkenleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülürken,

görev (Wilks' Lambda=.976; F=2.742; p=.024), kıdem (Wilks' Lambda=.960; F=2.308; p=.019) ve eğitim durumu (Wilks' Lambda=.940; F=3.463; p=.030), kıdem ve eğitim durumu etkileşimi (Wilks' Lambda=.956; F=2.514; p=.011) ve görev ve eğitim durumu etkileşimi (Wilks' Lambda=.961; F=2.245; p=.022) değişkenlerinin akademik, mesleki, sosyal veya entelektüel özyeterlik değişkenleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Cinsiyet, görev, kıdem ve eğitim durumu bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişken olan akademik, mesleki, sosyal ve entelektüel özyeterlik aşamaları bağımlı değişkenlerinden hangisini veya hangilerini etkilediğini belirlemek amacıyla Boyutlar Arası Etkileşim Testi sonuçlarına bakılmıştır. Boyutlar Arası Etkileşim Testi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Özyeterlik ölçeği için boyutlar arası etkileşim testi

Kaynak (Source)	Bağımlı Değişken	Tip III Toplam Kareler	df	Kareler Ortalaması	F	p	η^2
Corrected (Düzeltilmiş) Model	akademiközyeter	155.056	23	6.742	1.277	.177	.062
	meslekiözyeter	179.483	23	7.804	1.019	.438	.050
	sosyalözyeter	327.888	23	14.256	.967	.508	.047
	entelektüelözyeter	679.704	23	29.552	1.764	.016	.083
Sabit	akademiközyeter	26412.273	1	26412.273	5003.527	.000	.918
	meslekiözyeter	55027.888	1	55027.888	7189.104	.000	.942
	sosyalözyeter	70794.745	1	70794.745	4799.747	.000	.915
	entelektüelözyeter	45650.082	1	45650.082	2725.275	.000	.859
Görev	akademiközyeter	4.007	1	4.007	.759	.384	.002
	meslekiözyeter	35.547	1	35.547	4.644	.032	.010
	sosyalözyeter	.951	1	.951	.064	.800	.000
	entelektüelözyeter	17.610	1	17.610	1.051	.306	.002
Eğitim Durumu	akademiközyeter	4.936	2	2.468	.468	.627	.002
	meslekiözyeter	31.191	2	15.596	2.037	.132	.009
	sosyalözyeter	94.127	2	47.063	3.191	.042	.014
	entelektüelözyeter	43.267	2	21.634	1.292	.276	.006

Boyutlar Arası Etkileşim Testi sonuçlarına bakılmış olup görev bağımsız değişkeninin mesleki özyeterlik bağımlı değişkenini p= 0.032 değerinde ve eğitim durumu bağımsız değişkeninin sosyal özyeterlik bağımlı değişkenini p= 0.042 değerinde etkilendiği görülmektedir. İki farklı gruptan oluşan bağımsız değişkenlerden, analizler sonucunda aralarında anlamlı fark bulunan gruplarda plotlara bakılmıştır. Sonuçların ifadesi, p<0.05 anlamlılık düzeyine göre yorumlanmıştır. Görev türü değişkeninin özyeterlik inancı ölçeği alt boyutlarından mesleki özyeterlik alt boyutunu (p=0.032) etkilediği görülmüştür. Yani

mesleki özyeterlik aşamasında görev türü bakımından bulunan anlamlı farklılığın öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

Kıdem değişkeninin özyeterlik inancı ölçeği alt boyutlarını etkileyip etkilemediğini görmek için kıdem değişkeninin Çoklu karşılaştırma bölümüne bakılmıştır; akademik özyeterlik boyutlarında öğretmenlerin kıdemine bağlı olarak istatistiksel açıdan öğretmen akademik özyeterliklerinde ($p=.003$) boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ortalamaların farkını gösteren sonuçlara bakıldığında bu farklılığın 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerle 1-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler arasında olduğu ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin lehine olduğunu söylemek mümkündür. Başka bir anlamlı farklılık da entelektüel özyeterlik boyutunda ($p=.027$ ve $p=.00$) 1-10 yıl kıdemli öğretmenlerle 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler ve yine 1-10 yıl kıdemli öğretmenlerle 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler arasında görülmektedir. 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler ve 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin lehine bir farkın olduğu ifade edilmektedir.

Eğitim durumu değişkeninin özyeterlik inancı ölçeği alt boyutlarını etkileyip etkilemediğini görmek için eğitim durumu değişkeninin Çoklu Karşılaştırma bölümüne bakılmıştır. Özyeterlik boyutlarında öğretmenlerin eğitime bağlı olarak istatistiksel açıdan öğretmen entelektüel özyeterliklerinde ($p=.004$) boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ortalamaların farkını gösteren sonuçlara bakıldığında bu farklılığın ön lisans eğitim durumuna sahip öğretmenlerle ($p=.04$) lisans eğitime sahip öğretmenler arasında olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamlı farkın önlisans eğitimi almış öğretmenlerin lehine olduğu ifade edilmektedir.

Sonuç ve öneriler

Bu araştırmada ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre özyeterlik inançları akademik, mesleki, sosyal ve entelektüel özyeterlik aşamaları ile ilgili olarak cinsiyet, görev türü, kıdem ve eğitim durumu bağımsız değişkenleri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir

Araştırma sonucunda öğretmen özyeterlik inançları akademik, mesleki, sosyal ve entelektüel özyeterlik algıları ile öğretmenlerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Yani bu araştırma sonucuna göre erkek veya bayan öğretmenlerin özyeterlik inançları arasında farklılık görülmemektedir. McKenzie'nin (1999) öğretmen adaylarının özyeterlikleri ve özbenlikleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yürüttüğü çalışmasında kadın veya erkeklerin özyeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucunu elde etmiştir. Başka bir çalışmada Nielsen'in (2004) öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyleri açısından kız ve erkekler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki

bulunmadığını bildirmiştir. Oğuz ve Topkaya (2008) yaptıkları çalışmada, ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark bulmamıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında cinsiyet farklılığının özyeterlik algısı üzerinde etkisi bulunmadığı görülmektedir. İkiz ve Yörük'ün (2013) öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada, kadın veya erkek adayların genel özyeterlikleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yolcu'nun (2015) yaptığı çalışmada ise cinsiyet ve özyeterlik algısı ile ilgili anlamlı bir fark görülmesi de kadınların özyeterliklerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna rağmen, Pintrich ve De Groot (1990) yaptıkları araştırmada erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde özyeterlik inancına sahip olduklarını neticesine ulaşmıştır. Say'ın (2005) çalışmasında, erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre özyeterlik inançları açısından kendilerini daha yeterli gördükleri sonucuna varmıştır. Otacıoğlu (2008), müzik öğretmeni adaylarının özyeterlik düzeylerini incelemiş olup araştırmaya katılanların cinsiyet değişkeni açısından özyeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur, bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Dönmez (2010) ise özyeterlik düzeylerinde kız ve erkek öğretmen adaylarının puanları arasında erkekler yönünde anlamlı bir fark bulunmuştur. Demirtaş, Cömert ve Özer'in (2011) araştırmasında, öğretmen adaylarının özyeterlik inançları cinsiyet değişkenine göre erkeklerin lehine farklılık gösterdiğini bildirmiştir. Yapılan araştırmalara göre özyeterlik inançları ile cinsiyet arasında çıkan bu farklılığın en önemli sebeplerinin bulunulan toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklarından kaynaklandığı, böylece bu farklılıkların bireylerin özyeterliklerinde büyük oranda etkili olduğu iddia edilebilir.

Bu çalışmada öğretmenlerin özyeterlik inançlarına ilişkin olarak görev türüne göre mesleki özyeterlik boyutunda öğretmenler ile idareciler arasında özyeterlik inancında anlamlı bir farkın olduğu ve bu farkın öğretmenlerin lehine sonuçlandığı görülmüştür. Okullarda idareci ve öğretmenler arasında bir araştırmaya rastlanmazken Ateş (2016) yılında öğretmen adayları ve öğretmenler arasında bir araştırma yapmış olup öğretmenlerin öğretmen adaylarına göre daha yüksek bir özyeterlik algısına sahip olduğu sonucuna varmıştır. Şenol (2015), okul öncesi öğretmen adayları ile okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik özyeterlik inançlarını karşılaştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, 181 okul öncesi öğretmeni ve 164 okul öncesi öğretmen adayı ile görüşmüştür. Araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin özyeterlik inançlarının okul öncesi öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarından daha yüksek olduğunu saptamıştır. Özellikle idareci ve öğretmenler arasında araştırma neticesinde özyeterlik algılarında idarecilere nazaran öğretmenlerin lehine bir sonuç çıkmamasının, okul idareciliğinin geçici bir görev olması ve

bu sebeple idarecilik rolünün, özyeterlik algısında bir etki yaratamamasının bir sonucu olduğu söylenebilir.

Diğer bir değişken olan kıdem değişkenine göre araştırmada akademik özyeterlik ve entelektüel özyeterlik boyutlarında anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Akademik özyeterlik alt boyutuna göre 21 yıl ve üzeri görev yapan idareci ve öğretmenlerle 1-10 yıl arası görev yapan idareci ve öğretmenler arasındadır ve bu fark kıdemi yüksek olanların lehinedir. Aynı şekilde entelektüel özyeterlik boyutunda da kıdem değişkenine göre anlamlı fark sonucu elde edilmiştir. 11-20 yıl ve 1-10 yıl arası ile 21 yıl ve üzeri ve 1-10 yıl arası öğretmen ve idareciler arasında fark oluşmuştur ve yine kıdemi yüksek olanların lehine bir sonuç ortaya konmuştur. Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2002) ve Daughetry (2005) çalışmalarında da çalışanların kıdemlerinin artmasının özyeterlik algısının yükselmesi sonucuna ulaşıldığını desteklemektedir. Melik'in (2014) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin özyeterlik algıları, kıdem değişkenine göre incelendiğinde; 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin özyeterlik algı düzeyi, 0-5 yıl, 6-10 yıl ve 11-19 yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte 0-5 yıl ve 11-19 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin özyeterlik algılarının 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. En yüksek algı düzeyine sahip öğretmenler 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler, en düşük özyeterlik algı düzeyine sahip öğretmenler 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler olarak belirlenmiştir. Yolcu'ya (2015) göre de kıdem olarak anlamlı bir fark görülmesi de düşük kıdeme sahip öğretmenler yüksek kıdeme sahip öğretmenlere göre kendilerini daha az özyeterlik inancına sahip olduğunu düşünmektedir. Ateş (2016) ise yaptığı araştırma neticesinde kıdeme göre anlamlı bir fark olmadığını söylemektedir. Ekici (2006) de meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen özyeterlik algılarının kıdemlerine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde Bandura'nın da belirttiği gibi özyeterlik algısının güçlenmesinde deneyimlerin yeri büyüktür ve kıdemin artmasıyla özyeterlik algısının da yükseleceği görüşü iddia edilebilir niteliktedir.

Mezun olunan okul türüne, yani eğitim durumuna göre yapılan araştırmada öğretmenlerin özyeterlik inancına bakıldığında entelektüel özyeterlik boyutunda önlisans mezunları ile lisans mezunları arasında anlamlı farkın olduğu görülmüştür ve bu fark önlisans mezunlarının lehinedir. Ateş'in (2016) gerçekleştirdiği araştırmaya göre öğretmenlerin özyeterlik algılarında anlamlı fark bulunmamaktadır; ancak yapılan araştırmaya benzer bir sonuç olarak önlisans mezunu öğretmenlerin lisans mezunlarına göre özyeterlik algılar yüksek olduğu görülmektedir. Karabacak'ın (2014) yaptığı araştırmada öğretmenlerin

özyeterliklerinde anlamlı bir fark görülmesi de lisans mezunu öğretmenlerin yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre daha düşük özyeterlik algısı olduğu görülmektedir. Eğitim durumu ele alındığında, yapılan bu çalışmada özellikle entelektüel özyeterlik algısı puanlarının önlisans mezunu öğretmenlerin lisans mezunlarına göre yüksek çıkmasında öğretmen okulu mezunu öğretmenlerin fazla olmasından ve öğretmenlerin bu okullarda aldıkları bilgi ve tecrübelerin kişiliklerine, böylece entelektüel özyeterlik algılarına yansımalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayanılarak geliştirilen bazı öneriler aşağıda sunulmuştur:

1. İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlik inançları incelendiğinde kıdemi daha az öğretmenlerin özyeterlik inançlarının düşük olduğuna ilişkin neticeler alınmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlükleri 1-10 yıl arasındaki öğretmenlerle ilgili konularda seminer, psikolojik destek ve hizmetiçi eğitimler düzenleyebilir. Böylece mesleki kıdemi düşük öğretmenlerin özyeterlik inançlarında artış görülebilir. Ayrıca milli eğitim müdürlükleri kanalıyla yapılacak bir çalışmayla daha kıdemli öğretmen ve yöneticilerin göreve yeni başlayan yönetici ve öğretmenlere mentörlük yapmaları sağlanabilir. Böylece yeni öğretmen ve yöneticilerin mentörleri kanalıyla **özyeterlik** inancı artabilir, böylece kurumsal başarılarında artış yaşanabilir.
2. İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin özyeterlik inancı entelektüel özyeterliklerine bakıldığında önlisans eğitimi almış öğretmenlerin lisans eğitimi almış öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Lisans eğitimi alan öğretmenler için de yerel bazda çalışmalar gerçekleştirilebilir.
3. Bu çalışmada ilkokulda görev yapan öğretmenlerle ilgili sonuçlar alınmıştır. İlkokulların yanında okul öncesi kurumları da ele alınıp yapılacak araştırmalarda araştırma alanı genişletilebilir.
4. Bu çalışmada Balıkesir geneli görev yapan öğretmen ve yöneticilerden sonuçlar alınmıştır. Yapılacak çalışmalar daha spesifik hale getirilebilir.
5. Araştırma ile ilgili olarak yalnızca yönetici ve öğretmenlerin değil, öğrenci ve velilerin de görüşlerine başvurulabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, Ü. (2003). *Etkili öğrenme ve öğretme*. Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akkoyunlu, B., Orhan, F. (2003). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi (böte) bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma özyeterlik inancı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki. *The Turkish Online Journal of Educational Technology- TOJET*, 2(3), 86-93.
- Akkoyunlu, B., Orhan, F., ve Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için "bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlik ölçeği" geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-8.
- Ateş, G. (2016). *Akdeniz üniversitesi eğitim fakültesi öğretmen adayları ve Antalya'da görev yapan öğretmenlerin özyeterlik algılarının karşılaştırılması*. [Yüksek lisans tezi], Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, İ. (2016). *Öğretimde denetim*. Pegem Akademi.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84,191-215.
- Bandura, A. (1994). "Self efficacy", v.s. ramachaudran (Der.), *Encyclopedia of Human Behavior*. Academic Press, 4, 71-81.
- Baysal, E. (2010). *Hemşirelerde öz yeterlilik inancı ve iş doyumunu ilişkisi: Bir üniversite hastanesinde saha çalışması*. [Yüksek lisans tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Brouwers, A.,& Tomic, W. (2000). A longitudinal study of teacher burnout and perceived self-efficacy in classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 16(2), 239-253.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Can, A. (2014). *Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.
- Çolak, İ., Yorulmaz, Y. İ., ve Altınkurt, Y. (2017). Öğretmen özyeterlik inancı ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Dergisi*. 4(1).
- Daugherty, S. G. (2005). *Teacher efficacy and its relation to teachers' behaviors in the classroom*. [Doktoral dissertation], University of Houston.
- Demirtaş, H. Cömert, M. ve Özer, N. (2001). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159).

- Dönmez, K. H. (2010). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin (1, 2, 3 ve 4. sınıf) sosyal öz-yeterlikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Doktora tezi], Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Ekici, G. (2009). Biyoloji öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17, 111-124.
- Erdem, A. R. (2006). Öğretimin denetiminde yeni bakış açısı: Sürekli geliştirme temeline dayalı öğretimin denetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*, Alkım Yayınları.
- Erdener, M., ve Gül, Ö. (2017). İlkokul öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11(2), 545-563.
- Erdener, M. A. (2016). Principals and teachers practices about parent involvement in schooling. *Universal Journal of Educational Research*, 4(12A), 151-159., doi: 10.13189/ujer.2016.041319 (Yayın No: 2981226)
- Erdener, M. A., & Knoepfel, R. C., (2018). Parents' perceptions of their involvement in schooling. *International Journal of Research in Education and Science*, 4(1), 1-13., doi: 10.21890/İjres.369197 (Yayın No: 3743331)
- Guo, Y., Justice, L. M., Sawyer, B., & Tompkins, V. (2011). Exploring factors related to preschool teachers' self-efficacy. *Teaching and Teacher Education*, 27(5), 961-968.
- İkiz, F. E., ve Yörük, C. (2013). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile aile işlemlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1).
- Kaptan, F. ve Korkmaz, H., (2001). İşbirliğine dayalı fen öğretiminin öğretmen adaylarının öz yeterlik düzeylerine etkisi. IV. Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı. Milli Eğitim Basımevi.
- Karabacak, M. S. (2014). *Ankara ili genel liselerinde görev yapan öğretmenlerin özerklik algıları ile özyeterlik alguları arasındaki ilişki*. [Yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kiremit, H. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması*. [Doktora tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Küçük, Kılıç, S. (2014). *Beden eğitimi öğretmeni adaylarının biliş ötesi öğrenme stratejileri, akademik öz-yeterlikleri ve öğretmenlik*. [Yüksek lisans tezi], Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Lazoğlu, M. (2014). *Doğum korkusunun derecesine göre gebelerin öz-yeterlilik algısının karşılaştırılması*. [Yüksek lisans tezi], Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Luszczynska, A., Scholz, U., and Schwarzer, R. (2005). The general self-efficacy scale: Multicultural validation studies. *The Journal of Psychology*, 139 (5), 439-457.
- McKenzie, J. K. (1999). Correlation between self-efficacy and self-esteem in students. *A Research Paper, University of Wisconsin*.
- Melik, G. (2014). *Öğretmenlerin özyeterlilik ve performans yönetimi algıları arasındaki ilişki*. [Yüksek lisans tezi], Haran Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Nielsen, S. G. (2004). Strategies and self-efficacy beliefs in instrumental and vocal individual practice: A study of students in higher music education. *Psychology of Music*, 32(4), 418-431.
- Oğuz, A., ve Topkaya, N. (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlilik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, 14(1), 23-36.
- Otacıoğlu, S. G. (2008). Müzik öğretmenliği okul deneyimi I uygulamalarına katılan öğretmen adaylarının öz etkililik-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 163-170.
- Pintrich, P. R., & De Groot, E. V. (1990). Motivational and self-regulated learning components of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 33.
- Say, M. (2005). *Fen bilgisi öğretmenlerinin öz-yeterlilik inanışları*. [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2(4), 597-608.
- Şenol, F. B., ve Ergün, M. (2015). Okul öncesi öğretmen adayları ile okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlilik inançlarının karşılaştırılması. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 8(3), 297-315.
- Tschannen-Moran, M. & Woolfolk Hoy, A. (2002). The influence of resources and support on teachers' efficacy beliefs. *Paper Presented At The Annual Meeting of The American Educational Research Association*.
- Uçak, Ö.N., Güzeldere, O.Ş. (2006). Bilişsel yapının ve işlemlerin bilgi arama davranışı üzerine etkisi. *Refereed Papers Türk Kütüphaneciliği*, 20 (1), 7-28.

- Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C., ve Soran, H. (2004). Öğretmen öz-yeterlik inancı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(58), 50-54.
- Yolcu, E. (2015). *Karakter eğitiminde öğretmen niteliklerinin ve özyeterlik algılarının incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi], Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüzen, A. (2016). *Meslek kararı verme özyeterliliğinin artırılmasına yönelik multimedya tasarımı*. [Yüksek lisans tezi], Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Etik kurul onayı

2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış, yüksek lisans/doktora çalışmalarından üretilmiş (makalede belirtilmelidir), bir önceki yıl dergiye yayın başvurusunda bulunulmuş, kabul edilmiş ama henüz yayımlanmamış makale olduğundan bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır. Buna rağmen, Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğünden 17.01.2017 tarihinde 1202463 başvuru numarası ile araştırma izni alınmıştır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür -destek beyanı

Bu çalışma Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeler Birimi tarafından 2017/049 proje numarası ile desteklenmiştir. Desteklerinden dolayı Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğüne teşekkür ederiz.